

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Секція № 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Аракелян Мінас Рамзесович

*проректор з наукової роботи Національного
університету «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри міжнародного та європейського права,
Заслужений юрист України*

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

В умовах сучасних збройних конфліктів технологічний прогрес відіграє ключову роль, змінюючи не лише способи ведення бойових дій, але й глибоко впливаючи на права людини та їх захист. У зв'язку з тим, що сучасні технології радикально змінюють характер війни, виникають нові бойові стратегії та змінюється динаміка взаємодії між воюючими сторонами, що суттєво впливатиме на актуальність і застосування чинних норм міжнародного гуманітарного права. Закони війни, розроблені в минулому, можуть не повністю відповідати викликам сучасних конфліктів, особливо з огляду на використання високотехнологічної зброї, дронів, кіберзброї та штучного інтелекту. Війни ХХІ століття значно відрізняються від конфліктів ХІХ та ХХ століть, коли було закладено основи міжнародного гуманітарного права [1] та створено

міжнародні трибунали для судового переслідування воєнних злочинців. Сучасні конфлікти вимагають адаптації цих правових норм і процедур, щоб ефективно розслідувати нові форми воєнних злочинів, такі як кібератаки на цивільну інфраструктуру, використання автономних бойових систем і інші технологічні інновації. У цьому контексті також виникає необхідність перегляду механізмів доказування та збору інформації, зокрема за допомогою супутникових даних, аналізу великих даних та свідчень, отриманих через цифрові технології.

Використання безпілотних літальних апаратів (дронів), кібератак та автономних систем озброєнь відкриває нові можливості для військових, проте водночас створює серйозні виклики для міжнародного права та системи захисту прав людини. Ці технології, за своєю природою, можуть знизити ризики для військовослужбовців і сприяти більш точковому застосуванню сили.

Інновації у військовій сфері, такі як дрони, кібератаки та автономні системи озброєнь, не лише змінюють характер конфліктів, але й створюють нові загрози для дотримання прав людини. Сучасні технології в динамічному світі збройних конфліктів приносять не тільки позитивний вплив, а й досить негативні наслідки, створюючи серйозні проблеми та загрози для людей прав. Зв'язок між основними цінностями прав людини та сучасними технологіями зростає, оскільки країни воюють одна з одною. Між правами людини та технологіями існує дуже складний зв'язок, оскільки він включає використання безпілотників та штучного інтелекту у війнах.

Використання безпілотних літальних апаратів і робототехніки для нападу на людей під час війни схоже на порушення міжнародного гуманітарного права, оскільки це ставить під загрозу життя мирних жителів. Розпізнавання обличчя і масове спостереження використовуються для ідентифікації особи для переслідування. Кібератаки здійснюються, щоб припинити спілкування між людьми та отримати конфіденційну інформацію про людей із державної бази даних. І сьогодні платформи соціальних мереж також зловживають для поширення неправдивої інформації, що призводить до багатьох конфліктів. Дані платформи часто використовуються для поширення дезінформації, пропаганди та маніпуляцій, що ще більше загострює конфлікти, створює соціальну напругу та розколює суспільства. Поширення неправдивої інформації може підбурювати насильство, сприяти радикалізації та перешкоджати мирному врегулюванню конфліктів. Усе це свідчить про те, що сучасні технології, хоча і можуть бути корисними, несуть у собі серйозні ризики для дотримання основних прав і свобод людини під час збройних конфліктів [2]. На думку Федчук Т. штучний інтелект має низку характеристик, які ускладнюють контроль над ним. Будучи технологією загального призначення, штучний інтелект має безліч невійськових і оборонних застосувань. На відміну від військових технологій, він розробляється переважно в цивільному секторі. І хоча широке поширення штучного інтелекту ставить під питання повну заборону його військового застосування, міжнародне співтовариство має спільно працювати над

регулюванням або заборонаю певних видів використання військового штучного інтелекту [3].

Проте, сучасні технології приносять не тільки негативний вплив, а й відіграють ключову роль у захисті людей під час війни, допомагаючи оперативно ідентифікувати місця інцидентів завдяки системам раннього виявлення. Зокрема, технології дистанційного зондування дозволяють відстежувати зміни в землекористуванні, переміщення населення та інші показники, що можуть свідчити про порушення прав людини. Супутникові знімки дають змогу здійснювати моніторинг зон конфлікту в режимі реального часу, забезпечуючи доступ до важливої інформації для швидкого прийняття рішень. Доповнена та віртуальна реальність можуть використовуватись для візуалізації наслідків воєнних дій, підвищення обізнаності про вплив конфліктів на цивільне населення, а також для підготовки гуманітарних працівників і миротворців, що дозволяє їм ефективніше реагувати на кризові ситуації. Важливою складовою захисту є також безпека даних: бази даних мають бути захищені за допомогою передових алгоритмів шифрування, що гарантуватиме конфіденційність та недоторканність інформації. Додатково, аналітичні інструменти на основі штучного інтелекту можуть використовуватися для прогнозування можливих загроз і допомоги у створенні стратегій захисту населення та інфраструктури.

Сучасні технології мають потенціал не лише для посилення захисту прав людини, але й для запобігання порушенням на ранніх етапах завдяки системам раннього попередження та прогнозування.

Проте, важливо враховувати, що впровадження цих інновацій вимагає міжнародної координації, адекватного правового регулювання та суворого контролю за їх використанням. Необхідно забезпечити, щоб технології використовувалися з дотриманням етичних норм і не ставали інструментом для придушення чи порушення прав людини.

Важливу роль у цьому процесі відіграють також питання кібербезпеки та захисту даних, оскільки технології можуть бути використані для збирання та аналізу особистої інформації, що може поставити під загрозу конфіденційність і безпеку людей у зонах конфлікту. У зв'язку з цим, захист баз даних, гуманітарної інформації та цифрових платформ є критично важливим для забезпечення дотримання прав людини в умовах збройних конфліктів.

Аналізуючи, все вище зазначене, можна дійти висновку, що вплив сучасних технологій на права людини під час збройних конфліктів є багатограним і складним. Вони можуть стати як інструментом захисту, так і загрозою, залежно від того, як вони використовуються. Це вимагає не лише технологічних рішень, але й перегляду підходів до міжнародного гуманітарного права, щоб забезпечити його ефективність у нових умовах технологічно розвинутих конфліктів.

Джерела:

1. Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
2. Technology and human rights in armed conflicts. URL:

<https://blog.ipleaders.in/technology-and-human-rights-in-armed-conflicts/>

3. Федчук Т. Контроль дотримання норм міжнародного гуманітарного права при використанні зброї керованої штучним інтелектом. 2024. С. 785. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.129>

Ключові слова: права людини, збройний конфлікт, міжнародне гуманітарне право, безпілотні літальні апарати, сучасні технології, безпека.

Бехруз Хашматулла Набієвич

*доктор юридичних наук, професор, завідувач
кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична
академія»*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ЗІБРАНЬ З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Право на свободу зібрань є невід’ємною умовою реалізації інших прав людини, гарантується та забезпечується міжнародним і внутрішньодержавним правом, яке означає можливість проведення зібрань, мітингів, пікетів, демонстрацій і належить до прав людини так званого «першого покоління» – до цивільних прав.

Що стосується закріплення права на свободу зібрань міжнародним правом, то дане право міститься у Загальній декларації прав людини (ст. 20) [1], також у Міжнародному пакті про громадянські

ЗМІСТ

Вступне слово від КІВАЛОВА С.В.	3
--	---

Секція № 1

Теоретичні та практичні аспекти захисту прав людини

АРАКЕЛЯН М.Р.

Захист прав людини під час збройних конфліктів та сучасні технології: виклики та шляхи вирішення	5
--	---

БЕХРУЗ Х.Н.

Міжнародно-правове регулювання права на свободу зібрань з використанням новітніх технологій: постановка проблеми	10
--	----

СТОЙКО О.М.

Вплив воєн на еволюцію соціальних прав людини	17
---	----

ЗАЯРНИЙ О.А.

Деякі особливості забезпечення конфіденційності персональних даних, які обробляються в реєстрі збитків, завданих агресією російської федерації проти України	23
--	----

ГУЛЄВСЬКА Г.Ю., ВОСТРИКОВ Т.Є.

Правовий захист від порушень прав людини, пов'язаних з бізнесом: характеристика основних засобів	30
--	----

ПОЛІТОВА А.С.

Гендерна ідентичність як складова гендерно зумовленого насильства: дискусійні питання	45
---	----

КУЗЬМІН Е.Е.

Деякі ремарки щодо «права на покарання» у міжнародному кримінальному праві	50
--	----

ФЕДОРОВА Т.С., ВОТЧАЛ О.В.

Моністична теорія співвідношення міжнародного та національного права та її вплив	55
--	----

ФЕДОРОВА Т.С., СЛОБОДЯН У.С.

Право на самовизначення і територіальну цілісність: протиріччя і виклики в міжнародному праві	59
---	----

ГАЛАТ В.І.

Істотне порушення міжнародних договорів та примус до виконання контракту в умовах збройних конфліктів: Приклад кейсу aарl проти Шрі-Ланки	64
---	----

ЖАКУН М.Ю.

Право мати права? Деякі роздуми щодо захисту прав мігрантів під час збройних конфліктів	69
---	----

ОСТРОВЕРХИЙ О.О.

Індивідуальна відповідальність за покарання за злочин агресії у міжнародному праві	78
--	----